

LBRIS

We know
books

Victoria Dragu Dimitriu

*Din Armenească
la Cașin*

*Povești cu fiica arhitectului Bisericii Cașin,
doamna Măriuca Alexandrescu Berechet*

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2025

Coperta: Silvia Colfescu
Redactor: Odilia Roșianu
Corector: Ileana Savu
Tehnoredactor: Gabriel Ionescu

PLANETA
BUCUREȘTI

Colecția *Planeta București* este inițiată și coordonată de
SILVIA COLFESCU

Copyright © Editura Vremea pentru prezenta ediție, 2025
Copyright © Victoria Dragu Dimitriu, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DRAGU-DIMITRIU, VICTORIA

Din Armenească la Cașin : povești cu fiica arhitectului
Bisericii Cașin, doamna Măriuca Alexandrescu Berechet /
Victoria Dragu Dimitriu. - București : Vremea, 2025

Index
ISBN 978-606-081-297-5

I. Alexandrescu Berechet, Măriuca

821.135.1

Pornind din strada Armenească

Strada Armenească se întinde din Calea Moșilor, din apropierea Bisericii Sfinților, până în strada Maria Rosetti, în dreptul Bisericii Popa Chițu. La începuturile ei, prin secolul al XVIII-lea, șerpuia ușor și continuu, de la un capăt la altul, dinspre sud spre nord. În acte vechi, apare ca Podul Armenilor, pomenit într-o mărturie scrisă de la 1772, prima care s-a păstrat, dania lui Ianache căpitanul către Mitropolie, constând dintr-un teren întins de la marginea Podului Târgului din Afară (Calea Moșilor), până în Podul Armenilor. În Istoria Bucureștilor, Constantin C. Giurescu notează: „Acest Pod al Armenilor corespunde, foarte probabil, cu actuala stradă Armenească, în partea ei inițială”.

După nume, se înțelege că a fost și ea, la vremea ei, podită, fie și parțial, cu trunchiuri de copac, ca multe dintre arterele importante ale orașului.

În anul 1882, primarul Emanoil Protopopescu-Pake, puternic om de acțiune, mare iubitor de București, cu simțul datoriei și însuflețit de viziunea viitorului, a tăiat, prin plasa de străduțe vechi, bulevardul Carol, proiectat să lege direct estul și vestul orașului, un *Decumanus maximus*,

după modelul municipiilor și al castrilor romane, menit a face cruce cu bulevardul Colței, *Cardo maximus*, axa deja croită pe un parcurs mai lung, de la nord la sud, în Groma clasică antică, Piața Brătianu de azi. Între ulicioarele cotate și numeroase, tăiate în două cu târnăcopul municipal, pentru noua cale, s-a nimerit și ulița Armenească.

În zilele noastre, prima ei parte, foarte scurtă, dintre Calea Podului din Afară și bulevard, e marcată pe partea dreaptă, de câteva case în stil neoromânesc vag vestejite, dar, la o privire atentă, frumoase, apărute după 1900, ca și blocul numerotat cu 10, construit prin anii '30 ai secolului XX, pe un lot rămas pe această parte, purtător discret al unei insigne de monument istoric, unde e menționat stilul arhitectural, Internațional-*Art-Déco*. Niciuna dintre clădirile actuale nu exista pe vremea tăierii bulevardului, toate au înlocuit căsuțe modeste de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Cea din urmă dintre acele construcții le-a supraviețuit până acum vreo cincizeci de ani. Era exact pe colțul cu Moșilor, pe dreapta, prima clădire de pe Armenească, numărul doi, sumbră, cenușie de câtă vreme trecuse peste ea, și fusese înălțată pe la 1850 de un anume domn Nierscher. Mai cunoscut decât proprietarul era unul dintre chiriași, faimos la vremea lui, doctorul Aloys Drasch, care avea leacuri bizare pentru orice rele. Locul acelei case, cu etaj, pe câte îmi amintesc, a rămas până azi pustiu, un semicerc (amprenta fostei clădiri) înconjurat de un gard, și servește de parcare pentru două-trei mașini riverane. Partea stângă a străzii este ocupată de o clădire ofilită, o frumoasă de altădată, cu etaj și balcon, aflată într-o curte cu arbori bătrâni, singurul vestigiu dintr-un grup mai mare de case de sfârșit de secol XIX și început de secol XX, sediul, până pe la mijlocul anilor '70, al Întreprinderii de Transport București. Alături, se înalță fostul hotel Modern, gazda actuală a Bursei de Valori

București, construit pe la sfârșitul anilor '70 pe locul altor câteva clădiri de secol XIX. Una dintre acele case bătrânești, o construcție robustă cu etaj, magazine la parter și o curte mare, rotunjită pe colțul străzii, purta în fațada dinspre bulevard, împlântată jos, în zid, în stânga intrării, o placă memorială ocrotită de câteva zăbrele de fier, cu o cruce și o inscripție amintind că exact în acel loc fusese altarul bisericii Caimatei, cea zidită pe la 1730 și sacrificată înnoirilor inevitabile. În ciuda aparenței solide a casei, prin 1978 podeaua etajului s-a prăbușit într-o noapte peste cofetăria de la parter și astfel casa a ieșit din viața orașului.

Ajunsă la bulevard, strada îl traversează oblic, o ia la stânga, trece pe lângă Biserica Armenească și merge mai departe, purtând pe tot parcursul povara onorantă a unor clădiri de mare diversitate, fiecare răspunzând unui ceas din istoria Bucureștilor, fiecare cu eleganța și rostul ei, construcții de valoare inestimabilă, semmate de mari arhitecți și, cele mai multe, îngrijite, iubite și pline de viață. Sunt demne de a fi pomenite întru cinstire și două-trei nobile case patriarhale, sacrificate nu din rațiuni edilitare, ci din despotice voințe de dezvoltatori, lacomi, ignoranți și aroganți, care au distrus după 1989 nu numai clădirile cu multe acareturi, ci, parcă, și amintirea unor foști locatari vestiți, de la numerele 32 și 40. Prima era Casa Bîznoșanu, despre care scriitorul Alexandru Paleologu, vecinul de peste drum, din colțul străzilor Latină și Silvestru, povestea, în 2006: *Altă casă frumoasă dar foarte părăginită este aceea scoasă acum la vânzare, pe Armenească colț cu Latină. Și acolo am fost cu părinții, aveau o bibliotecă enormă și îmi amintesc cum primeau echipajele oprite în fața casei. Și acum grădina lor e neobișnuit de mare. Nu avea un stil precis, era o casă de la 1840-1850, cel mult. Era foarte solidă, cu pereții extrem de groși, cu pivniță*

mare, cu terasă, cu grădină pe două părți, unde creșteau glicină și trandafiri urcători...

Se prea poate să fi locuit aici familia profesorului Andrei Popovici-Biznoșanu, cercetător specializat în științele naturii, autor de manuale de botanică și zoologie, membru fondator al Academiei de Științe din România, care, conform Cărții de telefon din anul 1915, locuia în apropiere, pe bulevardul Carol 57. Din folclorul cartierului am reținut că era nu numai o familie veche, boierească, de origine armeană, ci și de oameni gospodari: toamna, aduceau de la moșie diferite produse pe care le vindeau prin vecini.

Cea de a doua dispărută este Casa Paulescu, la colțul cu strada Corbeni, fostă Aureliu. Avea, într-o parte a curții, bine păstrat, grajdul, unul dintre ultimele vizibile în București, cu podul caracteristic, prevăzut cu o ușă, pentru depozitarea fânului. În casa aceea a locuit savantul Nicolae Paulescu, medic, profesor universitar, înainte de a moșteni, alături de sora sa, Elena, căsătorită Angelescu, Casa Dancovici, vestita Casă cu Geamuri Bombate, de la colțul străzii Hristo Botev (fostă Domniței) cu strada Radu Calomfirescu. Poate că aici, în strada Armenească 40, și-a redactat cercetătorul primele studii consacrate experimentelor sale, care au dus la descoperirea insulinei. În curțile ambelor case demolate, după toate aparențele ilegale, de ani de zile părăsite, se răsfață acum în devălmășie buruienile sălbatice și arborii specifici locurilor pustiite.

Să nu uităm nici povestea de pe la începutul anilor '90 a unei alte clădiri cu legende: chiar peste drum de Casa Paulescu, exista o a treia casă interesantă, cronologic, prima demolată, numai parter, atât de veche, încât era situată puțin sub nivelul străzii, parcă intrată în pământ, de câte trecuseră peste ea. În locul ei s-a înălțat rapid o vilă fără niciun farmec, întinsă cu greoaie lăcomie până pe la

jumătatea trotuarelor, pe trei străzi: Toamnei, Corbeni și Armenească. Probabil cea mai veche locuință păstrată ca atare în zonă, căsuța se afla într-un capăt de perspectivă: cum priveai din colțul străzilor Latină cu Armenească și Silvestru spre strada Maria Rosetti, se arăta o clădire joasă, dar cu acoperiș înalt, semeț, înconjurată de o grădină nu prea mare, cu fațada principală spre mica răspântie unde sosește și strada Popa Rusu, imagine pitorească, asemenea unei acuarele de Carol Popp de Szathmári. Purta cu demnitate un ornament de creastă de acoperiș, vopsit, în ultimii lui ani, într-un albastru viu. Câteva săptămâni după demolare, prin 1990, ornamentul, la mare modă în secolul al XIX-lea, a zăcut în praful străzii, lângă gardul casei din Armenească 40, pe atunci încă vag locuită, ca și cum îi venea greu să se despartă de locul unde zăbovise mult peste o sută de ani. Legende din cartier lăsau a se înțelege că acolo se născuse, pe la mijlocul secolului al XIX-lea, un mare poet. Povestea profesoara de geografie Măriuca Zamfirescu-Mihăiescu, discretă și mult știutoare doamnă a Bucureștilor, venită, după mamă, din neam domnesc: *Aceea era casa lui Macedonski. A fost, pe vremuri! Era o casă mică, modestă oarecum, ceva rămas probabil dintr-o casă mult mai mare, acolo unde Strada Corbeni, fostă Aureliu, intră în Strada Armenească, și avea un părculeț îngust, în spate, de-a lungul Străzii Armenești. Cu doi-trei pomi. Câteodată se puneau și câte o bancă, dar dispărea repede. Cei care au cumpărat casa au înglobat și terenul din spate când au construit vila, pe două colțuri și cu trei fațade. Și au luat mult și din trotuar. Ei, despre casa aceea mică și veche mi s-a povestit că acolo s-ar fi născut poetul Alexandru Macedonski, acolo ar fi locuit, pe la 1855, generalul Alexandru Macedonski, cu soția lui, Maria, născută Fisența, și cu cei patru copii.*

Celelalte clădiri de pe strada Armenească au rămas neatînse și multe dintre ele sunt semnate de arhitecți cunoscuți. Paul Smărăndescu este prezent cu două lucrări: la numărul 39, casa maior Nicolae Ionescu, construită în 1910, iar la numărul 29, casa Iancu K. Ioanid (Ionaid), datând din 1911. Arhitectul State Baloșin a proiectat, la numărul 37, o vilă superbă, albă, splendid proporționată, recent restaurată cu elegantă precizie. Pe zidul ei se deslușește din nou, înscrisă pe o plăcuță abia vizibilă, semnătura de arhitect.

Observăm, la ambele capete ale străzii, dar și de-a lungul ei, câteva blocuri, toate interbelice, dovadă că nici pe atunci nu se respecta regimul specific de înălțime al unui cartier de vile. La numărul 10, blocul, rămas pe dreapta bulevardului Carol I și listat ca monument istoric, e proiectat de arhitectul Jean Monda. Comanditar, Lupu Racs. La numărul 14, imobilul Vasile Moga a fost desenat de Marcel Iancu în 1937, iar peste drum, micul bloc al lui I. Klepper, de la numărul 17, a fost proiectat de Marcel Maller. Semnătura acestui arhitect mai apare pe câteva clădiri din strada Armenească: imobilul Isodor Goldstein, la numărul 16, de la colțul cu strada Rafael, și cele două *blockhaus*-uri de la întâlnirea cu strada Semilunei, 28 A și 28, acesta, cu intrarea pe Semilunei 8. De cu totul altă factură, imobilul Fedora Nacht, de la numărul 31, o clădire în stil neo-românesc, cu demisol, *hoch-parter* și etaj, este un alt proiect al lui Marcel Maller. La numărul 47, aproape de răscrucea cu strada Maria Rosetti, se înalță încă un mic bloc, *petite maison de rapport*, după cum scrie în albumul său apărut în 1940 arhitectul Jean Monda. Clădirile proiectate de el, de la numerele 10 și 47, închid ca în paranteze vechiul Pod al Armenilor.

Despre lucrarea arhitectului Filip Xenopol din 1895, casele Nasta de la nr. 33, povestește din nou Alexandru

Paleologu: *Marele meu noroc e că din casa mea văd frumoasele case din împrejurimi. Văd pe fereastra mea, din diverse încăperi, superba casă cu cărămidă aparentă roșie de vizavi, care are mai cu seamă niște cornișe superbe, și a aparținut unui prieten al tatălui meu, Niculescu Ianca, domn care avea o fată frumoasă, mai mare ca mine, medicinistă, doctoriță mai târziu. Și el avea o curte mare, cu un personal adus de la țară. Un bătrân care nu făcea nici o treabă, dar stătea prin curte și avea grijă de lemne, tot așa, niște fete tinere servitoare, desculțe, de la țară, venite să învețe și ele ceva și pe urmă plecau înapoi, și simțeau că se trăiește o viață foarte patriarhală, dar casa era superbă și era genul de casă boierească de tip mijlociu, adică frumoasă, mare, cuprinzătoare, pe un teren destul de mare, dar nu foarte mare.*

Cartea de telefon cu abonații din 1915 confirmă câteva dintre numele și adresele amintite. În Armenească 33 locuia pe atunci, la 20 de ani de când fusese înălțată casa, Nicolescu Ianca Maria Al., cu numărul de telefon 15/84, iar în casa lui din Armenească 39, maiorul Murgulescu I. putea fi apelat la numărul 37/59. Nu știu sigur când, între războaie, locuia la numărul 33, cu chirie, familia unui adolescent care avea să devină scriitorul Nicolae Steinhardt.

Vecina de calcan a acestei case, cea de la numărul 35, este la rândul ei monument istoric, datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, o elegantă vilă, cu discrete panouri decorative pe fațadă, locuință despre care Nicolae Steinhardt își amintea că, aparținând unei familii din înalta societate, găzduia serate muzicale, unde mama lui era invitată, iar el, foarte tânăr pe atunci, o însoțea. Am intrat deseori, prin anii 1975-1976, în această casă, pe când funcționa acolo grădinița de copii a Ministerului Agriculturii. Îmi amintesc că la parter se practicase în zidul despărțitor o trecere între cele

două clădiri: grădinița dobândise câteva încăperi și în casa Xenopol, iar copiii aveau astfel acces și la curtea ei, păzită de splendizi patru sau cinci castani. Astăzi, desfășoară superbe frunzișuri peste curte și stradă numai trei...

Paginile despre trecutul străzii Armenești s-ar putea constitui în zeci de volume, însă aici ele nu sunt decât puntea spre o nouă filă de istorie mărunță, dar mai adevărată decât istoria mare, rostită de o altă Doamnă cu povești din București, Doamna Măriuca Alexandrescu, născută Ionescu Berechet. Am ajuns întâmplător dinaintea porții acestei istorii gata să se topească în neant, ascunsă, întocmai casei, de un gard înalt, deși de mult îmi doream să aflu câte ceva, oricât de puțin, despre ea, pentru că arcurile în ogivă ale fațadei, frontonul ei mic și dârz, cu accente gotice, făceau parte din iluzoriul meu București sublim. Dar anii treceau, iar istoria casei din strada Armenească 20 îmi rămânea inaccesibilă. Până când am publicat într-o zi pe *Facebook* fotografia acelei vile enigmatice, unice ca arhitectură în tot Bucureștiul, mic odor ascuns de un gard din fier forjat, căptușit cu policarbonat, precum și de o mare tăcere. Locuiam aproape, știam o mulțime de amănunte despre casele cartierului, fie din citit, fie ajunse la mine fără ca eu să fi întrebat, pur și simplu prin pulsațiile vieții într-o comunitate niciodată proclamată ca atare, dar existând, numai prin întâmplarea vecinătății. Despre casa aceasta, însă, nu auzisem nimic, nu găsisem nicio informație prin cărțile care dezvăluie tainele atâtor alte case bucureștene, nu văzusem niciodată pe cineva intrând sau ieșind de acolo, nu întâlnisem pe nimeni, între zecile de adevărați bucureșteni cunoscuți prin ani, s-o pomenească în poveștile adunate de mine din vecinătatea ei; iar senzația de izolare voită pe care o emana mi-a fost întărită și de faptul că, la un moment dat, porțiunea de trotuar care corespunde deschiderii ei la stradă a fost vopsită în alb.

Nu era o idee strălucită, dar în cenușiul obișnuit al asfaltului, pata singulară de culoare îi întărea casei stranietatea și contura un fel de stat în stat. Te făcea să treci cu o anumită sfială pe dinaintea ei. O fotografiam de multă vreme și de multe ori, dar mă sfiam s-o afișez, influențată de tăcerea absolută de care se înconjoară, până într-o zi, când frumusețea ei, așa cum apare dindărătul împrejurii, înălțând din sprâncenele ferestrelor și sumețindu-și creasta frontonului, inscripționată *Anul 1890*, mi-a învins reticențele și m-a determinat să trec peste opreliștile autoimpuse: am publicat-o pe *Facebook*. Reacția a fost fulgerătoare, cineva mi-a răspuns imediat: *Ooo, asta a fost casa rudelor mele, familia Dr. Ermil Constantinescu, unchiul și nașul meu de botez... Toată copilăria mi-e legată de ea, Doamne, câte amintiri, acolo ne petreceam sărbătorile, cu toată familia! O visez deseori, dar n-am mai intrat în ea de peste 45 de ani. Mi se părea fermecată, o mulțime de coltoane, un pod enorm, camerele de la mansardă unde am dormit de multe ori... O casă superbă!* Semna doamna Măriuca Alexandrescu, prietenă întâlnită pe coloanele colorate ale *Facebook*-ului. Îmi plăceau comentariile domniei sale, le căutam, dar surpriza acestui mesaj mi-a tăiat răsufierea.

I-am răspuns de îndată doamnei, mărturisindu-i cât mă fermecase frumoasa necunoscută, cu unicitatea și cu taina ei, cu cei peste 130 de ani de când își ocupă locul mereu proaspăt, liniștit albă sub vremuri. Doamna Măriuca Alexandrescu mi-a răspuns, ținea mult să vorbească despre casă, trebuia numai să se gândească, să-și răscolească amintirile, trebuia să avem răbdare. A mai trecut o vreme și, pe 4 noiembrie 2023, de ziua Moșilor de Toamnă, am primit un nou mesaj pe e-mail: *După mai bine de două luni de tăcere, cred că v-ați închipuit că am închis cușorul cu amintiri și m-am luat cu altele... Nu l-am închis, am scris încă de atunci cam tot ce mi-a venit în minte, am*

tot citit și recitit și apoi l-am lăsat „la dospit”, ca să zic așa: nici nu mai adăugam nimic, nici nu mi se părea că ar fi gata să-și ia zborul. Dar astăzi, după întâlnirea de la biserică cu duhurile celor plecați Dincolo, când mi-i citește Părintele pe toți câți îi știu (am nume și din secolul XVIII...), m-am gândit că cei din Armenească au stat destul, așteptând să mă hotărâsc, și că rândurile scrise despre ei sunt tot un fel de pomenire de Moși-Strămoși.

Și astfel s-a înfiripat această nouă anfiladă de istorisiri bucureștene.

Anatomia unei case

– Doamnă Alexandrescu, precum aminteați, suntem la Moșii de Toamnă, Sâmbăta Morților... un motiv în plus pentru a-i pomeni, pentru a anima cu umbre de odinioară ulițele iubitelui nostru București, și nu din paseism, ci numai pentru a înțelege stări și senzații, pentru a ști mai bine pe unde trecem, peste urma căror pași răsună pașii noștri azi. Povestea dumneavoastră are o adresă precisă, strada Armenească, numărul 20. Este, probabil, una dintre cele mai vechi case de pe Podul Armenilor și, dacă o descoperi de după gard, cea mai aparte, cea mai surprinzătoare!

– Mica prințesă din Armenească 20 este pentru mine un fel de capsulă a timpului. Închide în ea un fragment important al vieții mele, întreaga copilărie, grădina secretă care supraviețuiește doar în amintirea mea. Oamenii care o populau au trecut Dincolo, casa în care locuiau a trecut în mâini străine, necunoscute. Nu-mi rămâne decât să-i readuc la viață cu puterea gândului. Și a cuvântului.

– Arhitectul G.M. Cantacuzino spunea că interiorul unei case aparține proprietarului, dar exteriorul ei aparține orașului. Intrând acum în casă, alături de dumneavoastră,

intrăm, de fapt, nu în interiorul de astăzi, ci în așezarea ei din trecut. Și trecutul aparține la rândul lui orașului...

– Din stradă, casa se vede puțin, doar crenelurile, care o fac să pară un mic castel, se zăresc pe deasupra gardului de fier încărcat de verdeață. Când intri în curte, în stânga, sub fațada casei, este un mic răzor, cu iarbă și câteva flori. În capătul stâng al fațadei este un balconaș care mi se părea foarte romantic, cu trei trepte pe care urcai din curte și puteai intra în casă și pe acolo, pe ușa-fereastră uriașă cât tot peretele, cu un grilaj de fier, ziuă deschis, noaptea tras cu grijă. Lateral, partea dinspre curte nu avea chiar aspect de fațadă, doar o fereastră mi-a rămas în minte, fiind un semicerc mare, în rest, doar zidărie obișnuită. Nu era lungă, ci doar cât ținea fereastra în cauză. Apoi continua un calcan, zid normal, și începea aleea cea îngustă de-a lungul casei, către intrarea din spate. În această alee dădeau geamurile dormitorului și al băii.

– Nu va fi fost oare, la început, în 1890, o grădină mai mare dinaintea și împrejurul casei? Felul în care e desenată fațada cere un spațiu mai vast, de contemplare. Vorbind despre casa din Armenească 32, de la colțul cu strada Latină, într-un studiu cu privire la relația dintre clădire și parcela pe care e situată, precum și cu țesutul urban adiacent, istoricul de artă doctor Cezara Mucenic amintește de niște modificări aduse cursului străzii, o sistematizare din chiar anii 1890-1891, când se rectifică alinierea aprobată în 1869. Ați auzit vreodată vreo referire, se putea ghici în așezarea curții din fața casei o îngustare, o limitare?

– E foarte posibil să fie adevărat ceea ce spuneți, multe case aveau inițial un spațiu generos în față, pe care ulterioarele amenajări urbane, trasarea străzilor, alinierea, parcelările l-au înghițit. Din păcate, nu am auzit și nu știu nimic de felul acesta, legat de casa din Armenească; se